

สถานการณ์นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว

The situation of maize grain importation from Laos PDR through the plant quarantines of Thailand

ภุสนิสา ธาณี^{1*}, บรรจงศักดิ์ ภัคดี², รุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์³ และ สมพล ช่างบุ³

Phusanisa Thane^{1*}, Banjongsak Pakdee², Rungthip Utumpan³ and Sompol Changbu³

บทคัดย่อ: ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ในประเทศ บางปีผลผลิตในประเทศไม่เพียงพอ ต้องมีการอนุญาตให้นำเข้าจากประเทศใกล้เคียง วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาเส้นทางและปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ผ่านทางด่านตรวจพืชในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในช่วงปี 2553-2556 นอกจากนี้ยังได้สำรวจข้อมูลชนิดและระดับความรุนแรงของการปนเปื้อนศัตรูพืชในข้าวโพดนำเข้าจาก สปป.ลาว อีกด้วย การเก็บข้อมูลทุติยภูมิใช้การสำรวจข้อมูลการนำเข้า การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและการสำรวจพื้นที่นำเข้า ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในปี 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการนำเข้าข้าวโพดจากเดิมผ่านด่านตรวจพืชเชียงแสนและเชียงของ จังหวัดเชียงราย มาเข้าทางช่องผ่านแดนถาวรภูดู จังหวัดอุดรธานี และมีการนำเข้าข้าวโพดจาก สปป.ลาว ผ่านทางเขตภาคเหนือจำนวน 2,982 ตัน โดยนำเข้าทางช่องผ่านแดนถาวรภูดูถึง 92.89% ข้าวโพดนำเข้าจาก สปป.ลาว ไม่พบศัตรูพืชกักกันแต่มีการตรวจพบด้วงวงข้าวโพด (*Sitophilus zeamias*) เป็นจำนวนมากติดมากับข้าวโพดที่นำเข้าผ่านช่องผ่านแดนถาวรภูดู ด่านตรวจพืชท่าลี่ และด่านตรวจพืชพินุลมิ่งสาหาร

คำสำคัญ: ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, การนำเข้า, ด่านตรวจพืช, ศัตรูพืชกักกัน, ด้วงวงข้าวโพด

ABSTRACT: Maize (*Zea mays*) is the major raw material for animal feed industry in Thailand, but the domestic maize production is insufficient, so the importation of maize grain from neighbor countries has been done annually. The objective of this study was to study the route and amount of maize imported from Laos PDR through the different Plant Quarantine Stations in the northern and northeastern parts of Thailand during year 2010 - 2013. The secondary data, interview and field survey were used for collecting data. Type and degree of pest infestation in imported maize were recorded. The study found that in the Northern Thailand, the routes of importing changed from conveying through the border pass at Chiangsaen and Chiangkong, Chiangrai province, to Phudu pass, Uttaradit province in the year 2013. The total quantity of maize imported from Laos through Northern Thailand in 2013 was 2,982 tons, 92.89% of this amount conveyed through Phudu pass. No quarantine pests were founded on the field survey except the huge amount of maize weevil (*Sitophilus zeamias*) infested in maize imported through Phudu, Talee and Phibunmungsahan pass.

Keywords: maize, import, Plant Quarantine Station, quarantine pest, maize weevil

¹ ด่านตรวจพืชท่าอากาศยานเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

Chiangmai International Airport Plant Quarantine Station, Chiangmai, 50200

² กลุ่มควบคุมพืชภาคเหนือ สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร จังหวัดเชียงราย 57150

Northern Agricultural Regulation Division, Chiangrai, 57150

³ ด่านตรวจพืชเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 57150

Chiangsaen Plant Quarantine Station, Chiangsaen, 57150

* Corresponding author: phusanisa_thanee@hotmail.com

บทนำ

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (Maize, *Zea mays*) เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้เพื่อการผลิตอาหารสัตว์มากที่สุด จากความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ ทำให้รัฐต้องอนุญาตให้มีการนำเข้าจากต่างประเทศได้ในบางช่วง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการภายในประเทศ ข้าวโพดเป็นสิ่งต้องห้าม ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2550 ในการนำเข้ามาในประเทศผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติกักพืช 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศกรมวิชาการ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การนำเข้าสิ่งต้องห้ามสิ่งกักและสิ่งไม่ต้องการ พ.ศ. 2551 และประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง เงื่อนไขการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) พ.ศ. 2556 เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมมิให้มีศัตรูพืชกักกันที่เป็นอันตรายร้ายแรงติดหรือปนเปื้อนเข้ามาแพร่ระบาดทำลายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในประเทศได้ ซึ่งชนิดศัตรูพืชกักกัน (Quarantine Pest) ที่เป็นอันตรายร้ายแรงในข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้ามาจาก สปป.ลาว ที่ประเทศไทยประกาศห้ามมิให้มีโดยเด็ดขาด คือ ด้วงอิฐ (*Khapa beetle, Trogoderma granarium*) ซึ่งมีรายงานว่าแมลง 1 ใน 100 ชนิดที่มีการแพร่ระบาดทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงมากที่สุดในโลกและการป้องกันกำจัดยาก ในหลายประเทศถือเป็นศัตรูพืชกักกันที่สำคัญในการนำเข้า สำหรับประเทศไทยนอกจากจะประกาศเป็นชนิดศัตรูพืชกักกันแล้วยังได้ให้ความสนใจและมีการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดเนื่องจากแมลงชนิดนี้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอนุทวีป ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของประเทศอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา เนปาล ภูฏานและมัลดีฟท์ ซึ่งประเทศเหล่านี้ล้วนอยู่ใกล้กับประเทศไทย (Wikipedia, 2013; EPPO, 1990) และหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุม และตรวจสอบพืช ศัตรูพืช รวมทั้งการเคลื่อนย้ายพืชให้เป็นไป

ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อป้องกันมิให้ศัตรูพืชแพร่ระบาดจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นระหว่างประเทศหรือภายในประเทศ คือ ด้านตรวจพืช ซึ่งมีประจำอยู่ที่ทุกภูมิภาคของประเทศ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะผู้วิจัยในฐานะพนักงานกักพืช (Plant Inspector) ประจำด้านตรวจพืช จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยและประเมินสถานการณ์ในแต่ละปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเสี่ยงในการที่จะมีศัตรูพืชติดเข้ามาและเกิดการแพร่ระบาดทำลายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษา 1. เส้นทางการนำเข้าข้าวโพดจาก สปป.ลาว และ 2. ตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงของการมีศัตรูพืชกักกันติดมาเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเฝ้าระวัง

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาเส้นทางและปริมาณการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้ามาจาก สปป.ลาว เข้ามาทางด่านตรวจพืชในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงปี 2553 - 2556 ประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับปริมาณการนำเข้าข้าวโพดจาก สปป.ลาว และข้อมูลการตรวจพบการติดเชื้อสาเหตุโรคและแมลงศัตรูพืชจากด่านตรวจพืชที่มีการแจ้งนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว ในช่วงปี 2553 - 2556 ซึ่งมีทั้งหมด 16 แห่ง ในพื้นที่ภาคเหนือ 6 เขต ได้แก่ (1) เขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย คือ ด่านตรวจพืชเชียงแสน ด่านตรวจพืชเชียงของ ด่านตรวจพืชท่าอากาศยานเชียงราย และด่านตรวจพืชแม่สาย (2) เขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ ด่านตรวจพืชท่าอากาศยานเชียงใหม่ และด่านตรวจพืชเชียงดาว (3) เขตพื้นที่จังหวัดตาก คือ ด่านตรวจพืชแม่สอด (4) เขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ ด่านตรวจพืชแม่สะเรียง และด่านตรวจพืชแม่ฮ่องสอน (5) เขต

พื้นที่จังหวัดน่าน คือ ด้านตรวจพืชทุ่งช้าง และ (6) เขตพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ คือ ช่องผ่านแดนถาวรภูตู และเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 เขตพื้นที่ ได้แก่ (1) เขตพื้นที่จังหวัดเลย คือ ด้านตรวจพืชท่าลี่ (2) เขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย คือ ด้านตรวจพืชหนองคาย (3) เขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร คือ ด้านตรวจพืชมุกดาหาร (4) เขตพื้นที่จังหวัดนครพนม คือ ด้านตรวจพืชนครพนม และ (5) เขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี คือ ด้านตรวจพืชพิบูลมังสาหาร และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 27 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มควบคุมพืชภาคเหนือ หัวหน้าด้านตรวจพืชและผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้ประกอบการนำเข้าที่สำคัญบางรายในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย จุดผ่านแดนภูตู จังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย อำเภอพิบูลมังสาหาร

จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ก่อนจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ผลการสำรวจข้อมูลการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว ผ่านทางด่านตรวจพืชในเขตภาคเหนือในช่วง ปี 2553 - 2556 พบว่า ในปี 2553 มีการนำเข้าข้าวโพดจากลาวผ่านทางด่านตรวจพืชในเขตภาคเหนือเท่านั้น โดยมีการนำเข้าผ่านทางด่านตรวจพืชเชียงแสนมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วน 61% ของปริมาณข้าวโพดที่มีการนำเข้าทั้งหมด และยังไม่พบการนำเข้าข้าวโพดผ่านทางช่องผ่านแดนถาวรภูตูและด้านตรวจพืชในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Table 1)

Table 1 Amount and value of maize grain imported from Laos PRD through the plant quarantines of Thailand during B.E. 2553 - B.E 2556^{1/}

Plant quarantine station	B.E 2553		B.E 2554		B.E 2555		B.E 2556	
	Weight (ton)	Value (million baht)	Weight (ton)	Value (million baht)	Weight (ton)	Value (million baht)	Weight (ton)	Value (million baht)
Chiangsaen	4,690.00	18.92	1,090.10	3.78	720.00	3.00	50.00	0.18
Chiangkong	2,970.00	12.29	1,884.42	9.68	680.00	3.00	162.03	0.59
Chiangrai	- ^{2/}	-	-	-	-	-	-	-
International Airport								
Maesai	-	-	-	-	-	-	-	-
Chiangmai	-	-	-	-	-	-	-	-
International Airport								
Chiangdown	-	-	-	-	-	-	-	-
Maesariang	-	-	-	-	-	-	-	-
Maehongson	-	-	-	-	-	-	-	-
Tungchang	-	-	-	-	-	-	-	-
Phu-Du	-	-	-	-	-	-	2,770.00	41.09
Talee	-	-	105,882.56	198.91	48,311.00	74.57	52,066.19	323.73
Nongkhai	-	-	120.02	0.72	-	-	-	-
Mukdahan	-	-	-	-	-	-	-	-
Nakonpanom	-	-	-	-	-	-	-	-
Phibunmung-	-	-	486.02	3.90	320.00	2.19	180.03	1.8
sahan								
Total	7,660.00	31.21	109,463.12	216.99	50,031.00	82.76	55,228.25	367.39

^{1/} Record data from Agricultural Regulation Office B.E 2556; ^{2/} No imports

ในปี 2554 มีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการนำเข้าข้าวโพดจากลาวอย่างชัดเจน โดยเปลี่ยนการนำเข้าทางด้านตรวจพืชเพียงแสนและเชียงของเป็นการนำเข้าทางด้านตรวจพืชท่าลี่มากที่สุด คิดเป็นสัดส่วน 97% ของปริมาณข้าวโพดที่มีการนำเข้าทั้งหมด ขณะที่การนำเข้าข้าวโพดผ่านทางด่านตรวจพืชเพียงแสนและเชียงของมีสัดส่วนเพียง 3% ของปริมาณข้าวโพดที่มีการนำเข้าทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบการลดลงอย่างต่อเนื่องของการนำเข้าข้าวโพดผ่านทางด่านตรวจพืชเพียงแสนและเชียงของจนถึงปี 2556 โดยมีสัดส่วนเพียง 0.09% และ 0.29% ของปริมาณข้าวโพดที่มีการนำเข้าทั้งหมดเท่านั้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้การนำเข้าข้าวโพดผ่านทางด่านตรวจพืชในจังหวัดเชียงรายลดลง คือ รูปแบบการขนส่งที่ไม่สะดวกเนื่องจากด่านตรวจพืชเพียงแสนและเชียงของมีลักษณะเป็นด่านพรมแดนที่มีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างไทยกับลาว จึงต้องขนส่งข้าวโพดซึ่งบรรจุในกระสอบป่านน้ำหนักประมาณ 50 กิโลกรัม/ถุง ใส่เรือเล็ก (เรือกาบ) จากฝั่งลาวมาขึ้นที่ท่าน้ำฝ่งไทย ประกอบกับพ่อค้าข้าวโพดรายย่อยในไทยหันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้สูงกว่า ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำไปเป็นแหล่งสถานบันเทิงและเป็นเขตเศรษฐกิจต้นน้ำ และพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดใน สปป.ลาวลดลงเนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นตามความต้องการของประเทศจีน หรือการที่เกษตรกรของจีนเข้ามาเช่าพื้นที่ใน สปป.ลาว เพื่อทำการเกษตรเองโดยทำสัญญาเช่าระยะยาวนาน 20 - 30 ปี (เฉลิมพล, 2556; นิเวศน์, 2556) นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุจากการที่เกษตรกรใน สปป.ลาว นิยมขายข้าวโพดให้กับจีนมากกว่าไทย เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนให้ราคาซื้อสูง จ่ายเงินเร็ว และเข้าไปเปิดตลาดรับซื้อข้าวโพด ณ แหล่งผลิตในลาว คือ เมืองฮุน แขวงอุดมไชย ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ห่างจากจีนเพียงแค่ 180 กิโลเมตร เท่านั้น จึงมีความสะดวกกว่าการขายข้าวโพดให้ไทยที่ต้องขนส่งเรือเล็กข้ามน้ำมายังฝั่งไทยและมีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะถูกตำรวจลุ่มน้ำโขงตรวจสอบและจับกุม

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวโพดผ่านทางด่านตรวจพืชในจังหวัดเชียงรายลดลง คือ จีนรับซื้อข้าวโพดในระยะที่เก็บเกี่ยวฝักสดได้โดยไม่ต้องรอให้เมล็ดแก่จัด ทั้งนี้เนื่องจากจีนมีโรงงานอบลดความชื้นเมล็ดข้าวโพดในเมืองฮุนของลาว จึงช่วยเพิ่มความสะดวกและง่ายในการจัดการของผู้ประกอบการในลาว และยังสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรือค่าแรงที่แพงขึ้นได้อีกด้วย การรับซื้อข้าวโพดด้วยวิธีนี้มีความแตกต่างจากการส่งขายให้กับพ่อค้าคนไทยที่ไม่สามารถรับซื้อข้าวโพดในรูปแบบฝักสดได้ เนื่องจากไม่มีโรงงานอบแห้งเมล็ด ดังนั้น เมื่อรับซื้อข้าวโพดแล้วต้องรีบขายทันทีเพื่อป้องกันการเน่าเสีย นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคจากกฎหมายการนำเข้าของไทยที่ได้กำหนดภาษีนำเข้าค่อนข้างสูงและมีขั้นตอนที่ยุ่งยากในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขใบโควตาที่ขออนุญาตนำเข้า (พรสวรรค์, 2556)

ในปี 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการนำเข้าข้าวโพดที่สำคัญ โดยพบการนำเข้าข้าวโพดจากลาวผ่านทางช่องผ่านแดนถาวรภูคู้ จังหวัดอุดรธานี โดยมีปริมาณการนำเข้าที่มากเป็นอันดับ 2 รองจากด่านท่าลี่จังหวัดเลย และเป็นจุดผ่านแดนที่มีการนำเข้าข้าวโพดปริมาณมากที่สุดในเขตพื้นที่ภาคเหนือ รูปแบบของการขนส่งเป็นรถบรรทุก 10 ล้อ แบบเทกอง (Bulk) ซึ่งมีความสะดวกในการขนส่งมากกว่าการนำเข้าทางด้านตรวจพืชเพียงแสนและเชียงของที่ต้องนำข้าวโพดลงเรือข้ามแม่น้ำโขงเข้ามายังฝั่งไทย (สมพล, 2556)

ช่องผ่านแดนถาวรภูคู้ เป็นช่องผ่านแดนที่เปิดใหม่ซึ่งยกระดับมาจากจุดผ่อนปรนการค้าภูคู้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ประเทศลาวกับไทย และเป็นการรองรับเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีลักษณะเป็นด่านพรมแดนที่มีแผ่นดินกั้นระหว่างไทยกับลาว ในปัจจุบันอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสู่การเป็นด่านตรวจพืช โดยอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์วิจัยพืชสวนอุดรธานี สำนักวิจัย

และพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 และกลุ่มควบคุมพืชภาคเหนือ สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร การปฏิบัติงานทางด้าน CIQ (Custom Immigration Quarantine: ด้านศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง ด้านตรวจพืช-สัตว์และสาธารณสุข) บุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านกักกันพืช (Plant Quarantine) ของช่องผ่านแดนภูดู่เป็นเจ้าหน้าที่จากด่านตรวจพืชเชียงแสน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกลุ่มควบคุมพืชภาคเหนือ ที่มีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนมาปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวมาตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2556 จนกว่าจะมีการประกาศเขต ด้านศุลกากร/เขตด่านตรวจพืชอย่างเป็นทางการ ซึ่งอาจใช้เวลา 1-2 ปี (บรรจงศักดิ์, 2556) จากปัญหาความไม่พร้อมของบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ จึงทำให้ช่องผ่านแดนภูดู่มีความเสี่ยงสูงต่อการหลุดรอดของศัตรูพืชปนเปื้อนและการลักลอบนำเข้าหรือเลี้ยงที่ไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายบังคับใช้มากที่สุด และในอนาคตปัญหานี้จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากมีโครงการสร้างถนนสายภูดู่เชื่อมต่อไปยังถนนบ้านผาแก้ว - ปากลาย ของ สปป.ลาว คาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์ประมาณกลางปี 2557 และสปป.ลาวมีนโยบายที่จะยกระดับด่านตรวจพืชท้องถิ่นบ้านผาแก้ว เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี เป็นด่านตรวจพืชสากล ซึ่งจะส่งผล

ให้การขนส่งและการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างสองประเทศเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัวสูงกว่าเดิม และคาดว่าจะมีการนำเข้าข้าวโพดจากลาวผ่านทางช่องผ่านแดนภูดู่เพิ่มสูงขึ้นด้วย

แนวโน้มสถานการณ์การนำเข้าข้าวโพดจากลาวในปี 2557 ช่องผ่านแดนถาวรภูดู่อาจจะเป็นเส้นทางการที่นำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว มากที่สุดของประเทศ เพราะนอกจากความสะดวกของเส้นทางคมนาคมและนโยบายของ สปป.ลาวแล้วยังมีปัจจัยเสริมด้านพื้นที่เพาะปลูกและระยะทางขนส่งด้วย เนื่องจากเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี เป็นแหล่งที่มีการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในประเทศลาว และมีอาณาเขตติดกับช่องผ่านแดนถาวรภูดู่มากกว่าด่านตรวจพืชท่าลี่ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าจึงควรติดตามสถานการณ์ต่อไปอย่างใกล้ชิด และควรเตรียมหามาตรการรองรับเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาการหลุดรอดของศัตรูพืชปนเปื้อนและการลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศ

ผลการสำรวจข้อมูลการปนเปื้อนศัตรูพืชที่ติดมากับเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้าจากลาว (ผ่านด่าน 6 แห่งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย) ในช่วงเดือน ตุลาคม 2555 - กันยายน 2556 แสดงใน Table 2

Table 2 Pest type and the infestation level on maize grain imported from Laos PRD through the plant quarantines of Thailand (October, B.E 2555 - September, B.E 2556)^{1/}

M/Y	Chiangsaen		Chiangkong		Phu-Du		Talee		Phibunmungsahan		Nongkhai	
	Pest	Level	Pest	Level	Pest	Level	Pest	Level	Pest	Level	Pest	Level
Oct. 55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nov. 55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dec. 55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan.56	-	-	-	-	-	-	Maized weevil	+	-	-	-	-
Feb.56	-	-	-	-	-	-	Maized weevil	++	-	-	-	-
Mar.56	-	-	-	-	Maized weevil	+++	Maized weevil	+++	-	-	-	-
					Red Flour Beetle	+	<i>A. flavus</i>	+				
Apr. 56	-	-	-	-	-	-	-	-	Maized weevil	++	-	-
									Red Flour Beetle	+		
May.56	-	-	-	-	Maized weevil	+	-	-	-	-	-	-
Jun.56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
July.56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aug.56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sep.56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

^{1/} +++++ (level 5) = 81-100% pest and pest infestation detected; ++++ (level 4) = 61-80% pest and pest infestation detected; +++ (level 3) = 41-60 % pest and pest infestation detected; ++ (level 2) = 21-40% pest and pest infestation detected; + (level 1) = 1-20% pest and pest infestation detected and - = not detected

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้ามาจากลาวตรวจพบด้วงวงข้าวโพด (Maized weevil, *Sitophilus zeamias*) มอดแป้ง (Red Flour Beetle, *Tribolium castaneum*) และเชื้อรา *Aspergillus* sp. ติดมา และส่วนใหญ่พบด้วงวงข้าวโพดบ่อยครั้งมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้าวโพดที่นำเข้ามาจากลาวผ่านทางช่องผ่านแดนถาวรภูคู้ ด้านตรวจพืชทำลี และด้านตรวจพืชพินุลมังสาหาร ในช่วงเดือน มกราคม 2556 - พฤษภาคม 2556 (Table 2) ระดับความรุนแรงของการปนเปื้อนด้วงวงข้าวโพดคือ เริ่มมีการตรวจพบในเดือนมกราคม 2556 โดยมีความรุนแรงระดับ 1 (+) หรือ คิดเป็น 1 - 20% ของปริมาณข้าวโพดที่นำเข้ามา จากนั้นพบเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับจนมีความรุนแรงมากที่สุด คือ ระดับ 3 ซึ่งมีการปนเปื้อน 41 - 60% ของปริมาณข้าวโพดที่นำเข้ามาทั้งหมดในเดือนมีนาคม 2556 หลังจากนั้นระดับความ

รุนแรงค่อยๆ ลดลงเป็นระดับ 2 และระดับ 1 ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ตามลำดับ

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้ามาจากลาวในช่วงเดือนมีนาคมมีคุณภาพต่ำและมีปัญหาความรุนแรงของการปนเปื้อน ศัตรูพืชสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวโพดที่นำเข้ามาผ่านช่องผ่านแดนถาวรภูคู้และด่านตรวจพืชทำลี ทั้งนี้เนื่องจากข้าวโพดของสปป.ลาว เป็นข้าวโพดค้างปีที่มีการเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนกันยายน หรือ ตุลาคม ของปีที่ผ่านมา และมีการเก็บรักษาที่ไม่ถูกสุขลักษณะ คือ เป็นการเก็บข้าวโพดทั้งฝักในกระสอบป่านวางไว้ใต้ถุนบ้านของตัวเอง เนื่องจากไม่มีโกดังหรือโรงเก็บ เพื่อรอการเปิดตลาดซื้อขายจากไทยในช่วงเวลาที่รัฐอนุญาตให้นำเข้าได้โดยไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งมีช่วงเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคมถึง 31 กรกฎาคม 2556 รวมระยะเวลาการเก็บรักษานานถึง 6 - 7 เดือน (ธนิตย์, 2556;

สมพล, 2556) และจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในเบื้องต้นของคณะผู้วิจัยพบว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เก็บรักษาในโกดังของผู้ประกอบการในเขตเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ของ สปป.ลาว มีความรุนแรงของการเข้าทำลายของด้วงวงงข้าวโพดค่อนข้างสูง โดยพบด้วงวงงข้าวโพดในสภาพตัวเต็มวัยบนกระสอบบรรจุข้าวโพดและพื้นของโกดังเก็บรักษา

ด้วงวงงข้าวโพด เป็นศัตรูพืชชนิดไม่ใช่ศัตรูพืชกักกัน มีวงจรชีวิตสั้น โดยใช้เวลาดังแต่ระยะไข่จนถึงตัวเต็มวัยประมาณ 35 วัน เพศเมียวางไข่ 200 - 400 ฟอง และตัวเต็มวัยมีอายุประมาณ 1-2 เดือน (เสาวลักษณ์, 2547) ตัวเต็มวัยและตัวหนอนของด้วงวงงข้าวโพดสามารถทำลายเมล็ดธัญพืชได้อย่างรุนแรง โดยตัวเต็มวัยจะเจาะกินเมล็ดทำให้เป็นรูอยู่ทั่วไป ส่วนตัวหนอนอาศัยกัดกินอยู่ในเมล็ด ทำให้เนื้อภายในเมล็ดถูกกัดกินจนเป็นโพรง บางครั้งกัดกินเนื้อเมล็ดภายในจนเหลือแต่เปลือกหุ้มเมล็ด ทำให้เมล็ดมีน้ำหนักเบา เสื่อมคุณค่าทางอาหาร เมล็ดสูญเสียความงอก (วีระยุทธ, 2554) สำหรับมอดแบ่งจัดเป็นแมลงทำลายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในโรงเก็บชนิดศัตรูรอง (secondary pest) คือ ไม่สามารถทำลายเมล็ดพันธุ์ให้ได้รับความเสียหายได้ด้วยตนเองได้แต่จะเข้าทำลายซ้ำหลังจากแมลงชนิดอื่นเข้าทำลายเมล็ดพืชให้ได้รับความเสียหายจนเกิดเป็นรูหรือรอยแตก และสามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็วจึงเป็นแมลงศัตรูที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง (ธีรนาฎ, 2553) การเข้าทำลายของแมลงศัตรูพืช ก่อให้เกิดความชื้นในเมล็ดพืชและเป็นสาเหตุสำคัญของการเข้าทำลายของเชื้อรา *A. flavus* ซึ่งสามารถสร้างสารก่อมะเร็งอะฟลาทอกซินในข้าวโพดได้ (กรกิตต์, 2552)

ในปัจจุบันยังไม่มีรายงานวิจัยความแตกต่างของด้วงวงงข้าวโพดที่ตรวจพบในข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว และด้วงวงงข้าวโพดที่พบในประเทศไทย และยังไม่มียาหรือนวัตกรรมที่บ่งชี้ถึงความรุนแรงของการแพร่กระจายและการเข้าทำลายของด้วงวงงข้าวโพดทั้งในประเทศไทยและลาว ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงที่จะมีการปนเปื้อนและการแพร่กระจายเข้ามา

ของด้วงวงงข้าวโพดที่ติดมากับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์นำเข้าจาก สปป.ลาว มาในประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมกับการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการเฝ้าระวังและเข้มงวดในการตรวจสอบการปนเปื้อนของด้วงวงงข้าวโพดกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีการนำเข้าทุกเส้นทางทั้งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ว่าด้วงวงงข้าวโพดจะเป็นศัตรูพืชชนิดที่ไม่ใช่ศัตรูพืชกักกันตามกฎหมายก็ตาม และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สามารถตรวจสอบการปนเปื้อนของศัตรูพืชได้อย่างแม่นยำ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ข้อมูลถูกต้องเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล

สรุปและขอเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นผลงานส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเร่งด่วนปี 2556-2557 ในหัวข้อ การประเมินสถานการณ์การนำเข้าพืช ชนิดศัตรูพืชและสารพิษตกค้างในพืชนำเข้าสำคัญจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศในกลุ่มอาเซียน ของสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว จากเขตพื้นที่จังหวัดเชียงรายมาเป็นเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานีและเลย ซึ่งช่องผ่านแดนถาวรภูคู้ จังหวัดอุดรธานี เป็นช่องทางนำเข้าโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดรอดของศัตรูพืชกักกันมากที่สุด และศัตรูพืชที่มีการปนเปื้อนมากับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากลาวมากที่สุด คือ ด้วงวงงข้าวโพด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการเฝ้าระวังและเข้มงวดกับการตรวจสอบศัตรูพืชกักกันที่อาจติดมากับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จาก สปป.ลาว อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเส้นทางที่มีความเสี่ยงเพื่อป้องกันมิให้มีการปนเปื้อนหรือเล็ดลอดเข้ามาภายในประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรกิตต์ เฉลยถ้อย. 2552. การใช้คลื่นความถี่วิทยุเพื่อกำจัดเชื้อรา *Aspergillus flavus* ที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เฉลิมพล จงรักษ์. 5 มิถุนายน 2556. หัวหน้าด้านตรวจพืช เชียงแสน. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, เชียงราย.
- ธนิศย์ โยคสิงห์. 13 กรกฎาคม 2556. หัวหน้าด้านตรวจพืช ทาลี. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, เลย.
- ธีรนาฏ ศักดิ์ปรีชากุล. 2553. การใช้สารเมโทพรีนในการป้องกันกำจัดมอดแป้ง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นิเวศน์ ศรีไชยวงศ์. 6 มิถุนายน 2556. หัวหน้าด้านตรวจพืช เชียงของ. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, เชียงราย.
- บรรจงศักดิ์ ภักดี. 5 มิถุนายน 2556. ผู้อำนวยการกลุ่มควบคุมพืชภาคเหนือ. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, เชียงราย.
- พรสวรรค์ บุญทัน. 6 มิถุนายน 2556. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, เชียงราย.
- วีรยุทธ ไม้กระจายเพื่อน. 2554. ผลของการกำจัดความถี่วิทยุขนาดต่าง ๆ ต่อการตอบสนองของ ดัวงงวงข้าวโพด (*Sitophilus zeamais* Motschulsky) และคุณภาพของข้าวโพด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุนทร ยอดรัก. 19 มิถุนายน 2556. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, อุดรดิตถ์.
- สมพล ช่างบุญ. 5 มิถุนายน 2556. เจ้าพนักงานการเกษตร ชำนาญงาน. สัมภาษณ์โดย ภูษณิศรา ธาณี, อุดรดิตถ์.
- เสาวลักษณ์ ไชยชมภู. 2547. การใช้คลื่นเสียงตรวจสอบการเจริญเติบโต การเข้าทำลาย และพฤติกรรมของด้วงงวงข้าวโพด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- EPPO quarantine pest. 1990. *Trogoderma granarium*. Available: www.eppo.int/.../Trogoderma_granarium/TROGGA_ds.pdf. Accessed Aug. 17, 2013.
- Wikipedia. 2013. Khapra beetle. Available: http://en.wikipedia.org/wiki/Khapra_beetle. Accessed Jun. 17, 2013.